

O'QUVCHILARNI PIRLS XALQARO BAHOLASH DASTURIGA TAYYORLASH

Ibotova Salima Xolboyevna

Navoiy viloyati Nurota tumani 52-umumta'lim maktabi

boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'quvchilarni pirls xalqaro baholash dasturiga tayyorlash borasida ma'lumotlar beriladi.

Kalit so'zlar: Hikoya-muqaddima, PIRLS, ilm-fan yutuqlari, ilg'or texnologiyalardan foydalanish, dars, metod, amaliy o'qitish.

Ta'lim sifatini baholovchi maktabning 15 yoshli yoshlariga qaratilgan PISA tadqiqotidan farqli o'laroq, PIRLS boshlang'ich sinfni tugatgan 10 yoshli bolalarning o'qish va tushunish darajasini tekshiradi va xorijiy davlatlar ta'lim tizimi mazmun bilan taqqoslaydi. Boshqa davlatlar boshlang'ich maktabda o'qish uchun asosiy ko'nikmalarni berish orqali umrbod o'rganish uchun zamin yaratadilar. PIRLS ning maqsadlari o'qish qobiliyatiga ega bo'lish bilan cheklanmaydi. PIRLS xalqaro tadqiqotlariga qo'yilgan eng muhim talablardan biri qiyosiy tahlil qilish imkonini beradigan topshiriqlardan foydalanish hisoblanadi. Shu sababli PIRLS tadqiqoti qat'iy belgilangan yagona instruksiya asosida amalga oshiriladi. Bu jarayoni xalqaro koordinatsiya markazi nazoratida amalga oshirilib, tadqiqotning har bir bosqichi maktablarni tanlash, instrumentlarni adaptatsiya qilish va tarjima qilish, test va so'rovnomalarni o'tkazish, natijalarni tekshirish va qayta ishlash jarayoni xalqaro ekspertlar tomonidan to'liq nazorat qilinadi. PIRLS tadqiqoti jarayonida ikki turdagi o'qish baholanadi:

Adabiy o'qish tajribasini egallashga qaratilgan o'qish:

Ma'lumotlarni o'zlashtirish va ulardan foydalanish maqsadiga qaratilgan o'qish.

Tadqiqotning konseptual g'oyalariga asosan badiiy va ilmiy-ommabop matnlarni o'qish darajasini baholashda 4 turdagi o'qish ko'nikmalari baholanadi:

- yaqqol ko'rinishda berilgan ma'lumotlarni topish;
- o'qilgan matn asosida xulosalarni shakllantirish;
- axborotlarni umumlashtirish va interpretatsiya qilish;
- matnning strukturasi, tilga xos xususiyatlarni mazmunini baholash va tahlil qilish.

PIRLS doirasida bajarilgan ishlarni miqdor va sifat ko'rsatgichlari asosida baholash maqsadida quyidagi baholash tizimidan foydalaniladi:

- javobini tanlashga oid topshiriqlar 1 ball bilan;
- voqea va hodisalarning ketma-ketligiga oid topshiriqlar va qarorlar 1 ball bilan;
- javobi yoziladigan ochiq turdagi konstruktiv xarakterdagi topshiriqlar qiyinchilik darajasiga ko'ra 1 baldan 3 balgacha baholanadi.

Bizning fikrimizcha, boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilishga qiziqishlari avvalambor darslarda yuzaga keladi. Shuning uchun o'qituvchi o'qitishning turli metodlari, shakllari va turlarini qo'llagan holda darsning har bir bosqichida o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirishga, o'qishga qiziqishni oshirishga intilishlari lozim. O'qituvchi o'z darslarida ko'proq tayanch sxemalar, jadvallar, kartochkalar, tarqatma materiallar, qiziqarli mashqlardan foydalanishlari muhim hisoblanadi. Ular hayratlanish hissini, yangiliklarni, kutilmaganlikni keltirib chiqaradi, ziyraklik, tashabbuskorlikni rivojlantiradi, xayrixohlik muhitini yaratadi. O'quvchilarda bilishga qiziqishni qaror toptirish uchun o'qituvchi quyidagi metodlardan foydalangani yaxshi natijalar beradi: barcha o'quvchilar uchun qo'lidan keladigan topshiriqlarni bajarish orqali muvaffaqiyat vaziyatini yaratish, oldingi bilimlarga tayangan holda yangi materialni o'rganish; ishonch va hamkorlik muhitini darsda yaratish orqali ijobiy emotsional kayfiyatni, o'qituvchining yorqin va

emotsional nutqini yaratish; o'z va boshqalar faoliyatini baholash orqali refleksiya, ko'p variantli javoblarni (masalan, «nima uchun qiyin bo'ldi?», “darsda nimani bildingiz va kashf etdingiz?” va b.q.) talab etuvchi savollarni berish bilan faoliyat natijasini baholash; qiziqtiradiganlik, darsning muzikali fragmentlar, o'yinli va musobaqali shakllari orqali o'ziga xos boshlanishi. Ta'lim mazmunini o'zlashtirishda boshlang'ich sinf o'quvchilarning bilish faolligiga munosib ravishda quyidagi metodlar qo'llanishi mumkin: tushuntirish-illyustrativ (axborotli retseptiv), reproduktiv, muammoli bayon, xususiy izlanish yoki evrestik hamda tadqiqot. Ta'limning og'zaki metodlari: hikoya, ma'ruza, suhbat va boshqalar. Bu metodlarni qo'llashda o'qituvchi so'z vositasida o'quv materialini bayon qiladi, tushuntiradi, o'quvchilar esa tinglash, eslab qolish orqali qabul qiladilar. Hikoya o'quvchilarga beriladigan bilim mazmunini og'zaki bayon qilish nazarda tutiladi. Hikoyaning bir necha turi mavjud: hikoya-muqaddima, hikoya bayon va hikoya-xulosa. Birinchisining maqsadi: o'quvchilarni suhbat orqali yangi bilimni qabul qilishga tayyorlash. Hikoyaning bu turi nibatan qisqaligi, yorqinligi, qiziqarliligi va hissiyotga boyligi bilan ajralib turadi, yangi bilim olishga qiziqish uni faol o'zlashtirishga ehtiyoz uyg'otadi, darsga befarqlik, loqaydlikni yo'qotib, bilim olish maqsadini hosil qiladi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida” 2018-yil 8-dekabrda 997-sonli qarori.

2. Alixonov S. Dars jarayonida muammoli ta'lim masalalari // Kasb- xunar ta'limi, 2006.

3. Mavlyanov A., va b.q. Pedagogik texnologiya tamoyillari asosida dars mashg'ulotlarini olib borish texnologiyasi. O'quv-uslubiy qo'llanma. – Toshkent,